

Президія НАН України розглянула

Перед початком засідання члени Президії НАН України вшанували хвилиною мовчання пам'ять академіка НАН України А.П.Шпака.

Відкриваючи засідання Президії НАН України 6 липня 2011 року, академік НАН України Б.Є.Патон повідомив про нагородження академіка РАН Ю.С.Осипова державною нагородою України – орденом «За заслуги» I ступеня; вручив відзнаку НАН України «За наукові досягнення» генеральному конструктору Державного підприємства «Авіаційний науково-технічний комплекс ім.О.К.Антонова» члену-кореспонденту НАН України Д.С.Ківі, а також державні нагороди групі працівників Національної академії медичних наук України з нагоди Дня медика.

Академік НАН України Б.Є.Патон передав Подяку Прем'єр-міністра України провідному науковому співробітнику Інноваційного центру НАН України кандидату біологічних наук Ю.А.Акімову.

Члени Президії НАН України та запрошені заслухали виступи керівників цільових програм наукових досліджень відділень Секції хімічних і біологічних наук НАН України про стан та перспективи їх виконання.

Було зазначено, що в результаті 5-річної діяльності з реалізації цільових програм наукових досліджень установами відділень Секції хімічних і біологічних наук НАН України отримано важливі фундаментальні результати, про що йшлося у доповідях керівників цих програм.

Зокрема, хіміками розвинуто фундаментальні основи спрямованого синтезу функціональних речовин з цінними властивостями, координаційних полімерів з пористою та шаруватою кристалічною будовою, низки різноманітних медичних препаратів, а також опрацьовано фундаментальні засади фізичної хімії новітніх наноструктурованих систем, матеріалів і процесів за їх участю.

Дослідження, проведені в галузі біології, дозволили розкрити молекулярні основи впливу на організм екологічно небезпечних сполук на рівні регуляції обмінних процесів, що в подальшому сприятиме розробці принципово нових молекулярних підходів до діагностики, профілактики та лікування. Також вивчено механізм дії пуротоксину-1, який є специфічним пептидним модулятором і може бути використаний для створення знеболювальних препаратів нового покоління.

У галузі загальної біології вагомих результатів досягнуто з питань примноження біорізноманіття різними методами біологічних технологій, а саме селекції, генетики, клітинної і молекулярної біології. Це дозволило створити низку сортів рослин та штамів мікроорганізмів з генами, що забезпечують високу продуктивність та якість продукції, підвищення стійкості до несприятливих факторів довкілля, гербіцидів та шкідників.

Проте при всій актуальності та значущості отриманих хіміками і біологами наукових результатів більшість з них поки що залишаються далекими від практичного впровадження. Тому при формуванні нових програм відділенням необхідно це врахувати, забезпечивши цілеспрямованим фундаментальним дослідженням конкретне практичне спрямування.

Крім того, вкрай важливо проводити роботу з широкого ознайомлення громадськості та зацікавлених міністерств, відомств, бізнес-структур з результатами роботи академічних установ, отриманими за програмами.

Було визнано за доцільне продовжити практику формування таких програм та затвердити концепції цільових програм наукових досліджень відділень Секції хімічних і біологічних наук НАН України для виконання у 2012 та наступних роках.

Було запропоновано доручити відділенням секції в стислі терміни провести конкурси проектів за новими програмами, звернувши при цьому увагу на необхідність концентрації ресурсів на найбільш пріоритетних і актуальних напрямках фундаментальних досліджень, а також на розвитку цілеспрямованих фундаментальних досліджень, що сприятимуть прискоренню технологічного розвитку України.

Далі члени Президії НАН України та запрошені заслухали виступи керівників цільових програм наукових досліджень відділень Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України про стан та перспективи їх виконання.

Проблеми, які розглянула Президія НАН України, належать до числа першорядних для розвитку соціогуманітарних наук. Кризова ситуація в сучасному світі багато у чому по новому поставила питання про їх роль в обґрунтуванні накреслених керівництвом держави планів всебічної модернізації суспільства, виходу держави на шляхи зростання у нових якісних характеристиках, що визначатимуть цивілізаційний поступ ХХІ століття.

Обговорення підсумків виконання програм засвідчують, що нині вчені-суспільствознавці все більше поєднують фундаментальні дослідження зі здійсненням важливих розробок безпосередньо в інтересах органів державної влади, впровадженням їх результатів у практику суспільного життя. Важливим прикладом їх є підготовлені проекти: Закону України «Стратегія державної етнонаціональної політики», Програми модернізації господарського законодавства на базі Господарського кодексу України, Національної концепції впровадження та розвитку більш чистого виробництва в Україні, Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року, Концепції Державної морської політики України, а також Морська доктрина України на період до 2035 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України.

Впродовж останніх років Секція суспільних і гуманітарних наук НАН України послідовно реалізує нову стратегію планування й організації дослідницької роботи, перенісши центр ваги з розрізнених досліджень у межах окремих наукових дисциплін на міждисциплінарну розробку першорядних

проблем сучасності, неординарні комплексні підходи до їх розв'язання, обґрунтування моделей проривного поступу України. Реалізація таких завдань цілком під силу академічним установам соціогуманітарного профілю і при формуванні нових дослідницьких програм цю тенденцію слід закріпити.

Президія НАН України висловила за підтримку пропозиції Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України щодо започаткування нових наукових програм відділень. Було запропоновано затвердити їх концепції та доручити відділенням секції в стислі терміни провести конкурси проектів за новими програмами.

Члени Президії НАН України та запрошені заслухали й обговорили доповідь директора Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України академіка НАН України О.О.Ключникова про наукову та науково-організаційну діяльність установи.

В обговоренні взяли участь академіки НАН України Б.Є.Патон, директор Інституту електродинаміки НАН України академік НАН України О.В.Кириленко, генеральний директор ВП «Атомпроектінжинг» ДП НАЕК «Енергоатом», президент Українського ядерного товариства В.К.Бронніков, радник Міністра надзвичайних ситуацій України С.К.Парашин, академік-секретар Відділення фізико-технічних проблем енергетики НАН України академік НАН України Б.С.Стогній.

Президія НАН України нагадала, що інститут був створений у 2004 році шляхом реорганізації Міжгалузевого науково-технічного центру «Укриття» НАН України. Цей центр було засновано ще у 1992 році на базі Комплексної експедиції Інституту атомної енергії ім.І.В.Курчатова, відповідних підрозділів Інституту ядерних досліджень НАН України та генерального проектувальника об'єкта «Укриття». Основним завданням центру було і є, оскільки він зараз входить до складу інституту, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Але безпека українських АЕС залежить не тільки від вирішення Чорнобильських проблем. Аналіз аварій і катастроф на АЕС свідчить, що технологічна дисципліна, культура безпеки, системність і всебічність аналізу безпеки в атомній енергетиці все ще знаходяться на недостатньо високому рівні. Ось чому було створено Інститут проблем безпеки атомних електростанцій НАН України, основним завданням якого є розвиток фундаментальних та прикладних досліджень в галузі безпеки АЕС, їх належної організації та координації.

Доповідь та виступи в обговоренні засвідчили, що певні здобутки в роботі інституту є. Це перш за все роботи, пов'язані із стабілізацією стану об'єкта «Укриття», підвищенням надійності та довговічності його конструкцій і систем, вивченням та аналізом радіоактивного пилу, аерозолів, паливовмістних матеріалів тощо. Для вирішення таких проблем було розроблено і виготовлено цілий ряд приладів та систем, які встановлені безпосередньо у об'єкті «Укриття».

Проте якщо проаналізувати діяльність інституту як академічної установи, то можна стверджувати, що він не зміг стати повноцінною академічною установою.

Так, зараз практично відсутній зв'язок цього інституту з іншими академічними інститутами, перш за все з установами Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України, і відповідно – немає належної координації досліджень.

Багато недоліків є в організації роботи інституту з підготовки наукових кадрів та вирішення кадрових питань.

Незважаючи на стабільне і досить значне фінансування в останні роки практично не оновлювалася матеріально-технічна база інституту, зокрема розміщена безпосередньо в Чорнобилі.

Інституту необхідно звернути увагу на неухильне дотримання існуючого в Академії порядку подання матеріалів до органів державної влади, особливо з найбільш принципових питань розвитку ядерної енергетики. Такі пропозиції мають готуватися з урахуванням позицій всіх установ НАН України, які здійснюють дослідження у цій галузі, а також Президії НАН України.

Підсумовуючи виступи, Президія НАН України відзначила, що від аварій на атомних станціях ніхто не застрахований, і події на японській АЕС «Фукусіма-І» підтверджують це. Тому всі проблеми, пов'язані з безпечним розвитком атомної енергетики, потребують постійної уваги і обов'язкової участі науковців.

Крім того, Президія НАН України заслухала інформацію про проведення виборів керівників науково-дослідних установ НАН України; про активізацію участі установ НАН України в реалізації Програми науково-технічного розвитку Донецької області на період до 2020 року; про затвердження наукових проектів за результатами спільного конкурсу НАН України та УНТЦ 2010-2011 рр.; про участь НАН України у Міждержавній виставці, присвяченій 20-річчю СНД; про створення Комісії з вивчення продуктивних сил України НАН України; про проведення спільного конкурсу наукових проектів НАН України та Російського гуманітарного наукового фонду 2012 року; про присвоєння звання «Почесний доктор Національної академії наук України» заступнику директора Європейського центру ядерних досліджень видатному фізику-теоретику професору Джонатану Еллісу; про призначення уповноваженого Української православної церкви з питань вищої освіти і науки; також було розглянуто низку кадрових питань та прийнято рішення про нагородження відзнаками Національної академії наук України.

Секретаріат Президії НАН України